

MỪNG GIÁO SƯ VŨ KHIÊU, NGUYỄN VIỆN TRƯỞNG VÀ TỔNG BIÊN TẬP TẠP CHÍ XÃ HỘI HỌC 80 TUỔI

KỶ NIỆM VỀ GIÁO SƯ VŨ KHIÊU VÀ TẠP CHÍ XÃ HỘI HỌC MAI QUỲNH NAM

Mười ba năm qua, đều đặn mỗi năm bốn kỳ, đến nay, Tạp chí Xã hội học đã xuất bản được 50 số. Số 51, sẽ đến với bạn đọc vào tháng 9 năm 1995. Cũng vào tháng 9 này, các cán bộ ở Viện Xã hội học và ở Tạp chí Xã hội học sẽ có niềm vui lớn là được chúc mừng Giáo sư Vũ Khiêu, người đảm nhiệm cương vị Viện trưởng đầu tiên của Viện Xã hội học, Tổng biên tập đầu tiên của Tạp chí Xã hội học, bước vào tuổi 80.

Nhân dịp này, tôi muốn ôn lại những kỷ niệm về Giáo sư Vũ Khiêu trong những năm đầu của Tạp chí Xã hội học, khi anh em chúng tôi mới chập chững vào nghề thì đã cố may mắn được ông chỉ dẫn.

Viện Xã hội học thành lập năm 1983. Tạp chí Xã hội học cũng chính thức ra mắt bạn đọc vào thời gian đó. Để làm được việc này, đã có những sự chuẩn bị từ trước. Cuối năm 1982, Giáo sư Vũ Khiêu điều động tôi từ Tổ Xã hội học Văn hoá - Lối sống và điều động anh Nguyễn Minh Hoài từ Tổ Tư liệu - Thư viện về bộ phận Tạp chí. Bộ phận này có nhiệm vụ chuẩn bị cho sự ra đời của Tạp chí Xã hội học. Một thời gian sau anh Chu Khắc Thuật từ Viện bảo tàng Mỹ thuật sang cũng về đây.

Trong khi chờ đợi quyết định cho phép xuất bản Tạp chí Xã hội học, Giáo sư Vũ Khiêu giao cho chúng tôi nhiệm vụ chuẩn bị bài vở để xuất bản Thông báo Xã hội học, với hai nội dung chủ yếu là công bố các kết quả nghiên cứu của Ban Xã hội học từ ngày thành lập và thông tin về tình hình nghiên cứu Xã hội học ở các nước, chủ yếu về Đại hội Xã hội học thế giới lần thứ X tại Mêhicô (1982) và về Hội nghị lần thứ nhất của trường Xã hội học quốc tế Varna mà Giáo sư là một thành viên sáng lập và lãnh đạo của trường. Anh Chu Khắc Thuật và tôi phụ trách bài vở. Anh Nguyễn Minh Hoài lo chuyện in ấn. Chỉ trong một tháng, bản thảo đã hoàn thành. Thông báo Xã hội học đến với bạn đọc với nội dung phong phú, trong đó Giáo sư Vũ Khiêu viết các bài chính; "Đại hội Đảng lần thứ V và những nhiệm vụ của Xã hội học", "Hoạt động của Ban Xã hội học trong những năm gần đây".

Thông báo Xã hội học chỉ phát hành một số, sau đó Tạp chí Xã hội học cố quyết định xuất bản. Lúc này, Tạp chí được tăng cường nhiều cán bộ mới như các anh: Nguyễn Hoàng Mai, Đặng Vũ Hoa Thạch, Nguyễn Hồng Quang, Trương Xuân Trường, Quách Tám và chị Nga Mỹ... Giáo sư Vũ Khiêu là thủ trưởng cơ quan, nhưng chúng tôi quen gọi ông là bác và xưng là cháu. Cách xưng hô như vậy có phần "gia đình chủ nghĩa" nhưng cũng hợp với không khí chung trong Viện hồi ấy. Do vừa là Phó chủ nhiệm ủy ban Khoa học xã hội Việt Nam; vừa là Viện trưởng, nên Giáo sư rất bận, ông ít có thời gian làm việc với chúng tôi trong giờ hành chính. Thêm nữa, Viện lại chưa sắp xếp được chỗ riêng cho bộ phận biên tập, nên căn phòng nhỏ, trên gác hai, tại nhà số 26 phố Lý Thường Kiệt, nơi vừa là chỗ tiếp khách, vừa để kê bàn viết của Giáo sư đã trở thành địa điểm thường xuyên của Tòa soạn. Nhiều

hôm, chúng tôi ăn cơm trưa, hoặc cơm tối tại nhà Tổng Biên tập. Bác Khiêu gái thường đãi các nhà hảo môn canh chua và món cá kho. Anh nào uống được rượu, Bác còn mời thêm một ly rượu thuốc, nhắm với lạc rang. Bác Khiêu gái đã qua đời năm ngoái, nhưng những kỷ niệm ân cần của bác với anh em làm Tạp chí thì chúng tôi còn nhớ mãi.

Giáo sư Vũ Khiêu vừa là Tổng Biên tập, vừa là cây bút chủ chốt của Tạp chí. Có thể nói, ông là người tuyên truyền tích cực nhất cho sự phát triển của ngành Xã hội học ở Việt Nam vào thời kỳ đó. Ông viết nhiều, viết nhanh, với nhiều thể loại, từ các chuyên luận đến các đoạn tin. Bài của anh em gửi tới, chỗ nào chưa đạt, ông đều trực tiếp sửa chữa, hoặc hướng dẫn chúng tôi biên tập kỹ càng. Nhờ đó, Tạp chí đã có ảnh hưởng sâu rộng đến người đọc và qui tụ được những cây bút có uy tín nhất trong giới Xã hội học. Các anh Phạm Khiêm Ích, Đỗ Thái Đồng, Trần Văn Tý, Hồ Hải Thụy, Nguyễn Quang Vinh, Như Thiết... đều tích cực cộng tác với Tạp chí. Những cán bộ trẻ có bài đầu tiên đăng trên Tạp chí hồi ấy như các anh, chị: Phạm Bích San, Trịnh Duy Luân, Bùi Thế Cường, Nguyễn Đức Truyền, Tôn Thiện Chiếu, Nguyễn Hữu Minh, Vũ Phạm Nguyên Thanh, đến nay vẫn là những tác giả thường xuyên của Tạp chí Xã hội học, họ cũng đã trở thành những cán bộ giữ các vị trí chủ chốt ở Viện Xã hội học bây giờ.

Vừa qua, nhân ngày Nhà báo Việt Nam (21 tháng 6), Giáo sư Vũ Khiêu cố buổi gặp gỡ thân mật với anh em trước đây và hiện nay đang làm việc tại Tòa soạn Tạp chí Xã hội học. Hôm ấy, Giáo sư Tương Lai - người kế nhiệm ông - cùng với anh em chúc mừng Giáo sư Vũ Khiêu dồi dào sức khỏe, dồi dào bút lực.

Trước đây, Giáo sư Vũ Khiêu đã công bố những công trình nghiên cứu về các nhân vật lịch sử và văn hóa lớn của đất nước trong quá khứ như Nguyễn Trãi, Ngô Thì Nhậm, Lê Quý Đôn, Cao Bá Quát, thì bây giờ, ông lại rất sung sức với những bài viết về những nhà văn hoá lớn của đất nước trong thời hiện đại mà Giáo sư đã cố dịp cộng tác trên những chặng đường hoạt động sôi nổi từ thời tuổi trẻ cho đến gần đây. Đó là các bài về nhà văn hoá Mác-xít Hải Triều, về nhà nghiên cứu Văn học dân gian Nguyễn Đổng Chi, về Giáo sư. Viện sĩ Nguyễn Khánh Toàn...

Trong các công trình của Giáo sư Vũ Khiêu đều toát lên một tầm nhìn văn hóa rộng rãi, dựa trên cơ sở triết học, nhất là mỹ học, lại được ông diễn đạt bằng kết cấu cân đối với văn phong mạch lạc và trong sáng. Phong cách ấy đã tạo nên sức hấp dẫn của ngòi bút Vũ Khiêu. Đó cũng là điều tôi cảm nhận được từ đạo tôi cộng sự với ông ở Tạp chí Xã hội học và về sau tôi càng thấy rõ.

Hà Nội, ngày 10 tháng 8 năm 1995.